

Bokanmeldelse*

Johs. Andenæs

Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene

Samlet utgave ved Kjell V. Andorsen

Universitetsforlaget (Oslo) 2008. 2. opplag 2009. 519 sider. ISBN: 978-82-150-0909-4

Anmeldt av seksjonsleder Morten Holmboe, Politihøgskolen

Johs. Andenæs utgav i 1996 nye utgaver av både *Spesiell strafferett* (sammen med Anders Bratholm) og *Formuesforbrytelsene*. Den foreliggende utgaven er – etter anmodning fra Andenæs – bearbeidet av Kjell V. Andorsen. De to bøkene er nå samlet i én felles utgave. Tittelen er valgt for å markere dette for lesere som er kjent med de tidligere utgavene. Som forfatteren sier det (s. 6): ”At det første konsumerer det andre, får da så være.” Kapitlet om *ærekrenkelseser* er (i samråd med Anders Bratholm) tatt ut. Forfatteren har, i tillegg til å oppdatere teksten, skrevet ny tekst om motarbeiding av rettsvesenet (straffeloven § 132 a), om tortur (§ 117 a) og om folkemord m.v. (straffeloven av 2005 kapittel 16, som er trådt i kraft). Også kapitlene om korrupsjon og om menneskehandel er nye siden forrige utgave. Vi har videre fått nye regler om hvitvasking av eget utbytte (straffeloven § 317 nytt annet ledd). Forfatteren opplyser i forordet at kapitlene om seksuallovbrudd og tap og tilbakekalling av førerett er skrevet helt om. Boken har registre over lovparagrafer, rettspraksis og stikkord.

Som kjent er vi i ferd med å få en ny straffelov, og den alminnelige del er vedtatt som lov 20. mai 2005 nr. 28. (En del kapitler i den spesielle del er vedtatt ved lov 7. mars 2008 nr. 4, og forslag til den resterende delen av straffeloven av 2005 er fremmet i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009), som ble fremmet etter at boken kom ut i første opplag.) Forfatteren viser flere steder til hvordan tilsvarende spørsmål er løst i straffeloven av 2005 (så langt det forelå kilder da boken ble ferdigstilt), noe som vil gjøre det lettere for brukerne å sette seg inn i den nye loven.

---

* *Tidsskrift for Strafferett*, 2009 s. 283-293. Bokanmeldelsen gjengis slik den ble skrevet i 2009. På ett punkt (note 2) har jeg likevel føyd til en oppdatert opplysning. MH

1. Folkemord, krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten

Reglene i straffeloven av 2005 kapittel 16 er som nevnt allerede trådt i kraft. For dette kapitlet gjelder den alminnelige del i straffeloven av 2005. I straffeloven av 2005 § 3 annet ledd er det fastsatt:

”Bestemmelsene i kapittel 16 anvendes på handlinger begått før ikrafttredelsen dersom handlingen på gjerningstidspunktet var straffbar ifølge dagjeldende straffelovgivning og ansett som folkemord, forbrytelse mot menneskeheten eller krigsforbrytelse etter folkeretten. Straffen kan likevel ikke overskride straffen som ville ha blitt idømt etter straffelovgivningen på gjerningstidspunktet.”

Forfatteren fremholder at bestemmelsen så å si er ”konklusjonen av [sic] en innsiktsfull drøftelse i forarbeidene av spørsmålet om hva som må til for å gå klar av forbudet i Grl. § 97 om ulovlig tilbakevirkende straffelover” (s. 59-60).¹

Etter at boken var trykket i første opplag, kom spørsmålet opp for Oslo tingrett, som kom til at det delvis ville være i strid med Grunnloven § 97 å anvende de nye reglene på forhold begått før ikrafttredelsen.² Dommen er anket til lagmannsretten.

2. Uaktsomt drap

Utviklingen av reglene og praksis omkring uaktsomt drap i trafikken er i og for seg interessant. Jeg spør meg likevel om ikke den historiske fremstilling, som tidligere var en fremstilling av gjeldende rett, kunne vært kortet ned. – Som forfatteren peker på, må det nå legges til grunn at aktsomhetsnormene etter vegtrafikkloven § 3 og straffeloven § 239 ikke lenger er sammenfallende. Etter at boken kom ut, la Høyesterett i Rt. 2009 s. 299 til grunn at en påkjørsel av en fotgjenger ble rammet av § 3, men ikke av § 239.

På s. 123 nevner forfatteren at det i praksis ikke blir brukt bot, men ubetinget fengsel, ved domfellelse for uaktsomt drap. For praktikerer kan det være nyttig å vite at Høyesterett har lagt til grunn at det som utgangspunkt heller ikke er rom for *samfunnsstraff* ved uaktsomt drap i trafikken, jf. Rt. 2005 s. 586 og Rt. 2007 s. 1774.

---

¹ Stortinget sluttet seg til Regjeringens oppfatning av grunnlovsspørsmålet (Innst. O. nr. 29 (2007-2008) s. 20 og Forh. Ot. 12. februar 2008 s. 236 flg). – Jf. Thomas Frøberg, Kan den strafferettslige klassifikasjonen av en handling gis tilbakevirkende kraft?, *Lov og Rett* 2008 s. 342-360.

² Oslo tingretts dom av 2. desember 2008 i sak TOSLO-2008-18985. [Oppdatering: Saken avgjort av Høyesterett i plenum, se Rt. 2010 s. 1445. MH]

3. Seksualforbrytelser

Forfatteren innleder med en historisk gjennomgang av reglene om seksualforbrytelser (tidligere sedelighetsforbrytelser). Gjennomgangen er nyttig for forståelsen av dagens regler. – Forfatteren skriver (s. 138) at det kan være at ”den tidligere uttrykksmåten av gammel vane er benyttet noen steder”. Det har forfatteren rett i – se s. 153, s. 159 og s. 165, der uttrykket ”utuktig” fortsatt brukes.

Generelt er kapitlet informativt og godt skrevet. Det ville likevel vært nyttig med en behandling av den forholdsvise nye regelen i straffeloven § 208 om ansvarsfrihet for den som beskylder en annen for seksuelt overgrep.

På s. 140 gjengir forfatteren Høyesteretts dom inntatt i *Rt. 2004 s. 252*. Den domfelte hadde tvunget en kvinne til å ta en annen manns penis i munnen, og samtidig tvunget mannen til å godta dette. Forfatteren beskriver problemstillingen slik (uthevelser i originalen):

”Saken i *Rt. 2004 s. 252* gjelder et tilfelle hvor gjerningsmannen tvang den ene fornærmede til å føre sin penis inn i den andre fornærmedes munn, og heller ikke dette faller inn under § 206 som samleie – det er ikke gjerningsmannen som fører sin penis inn i fornærmedes munn. Høyesterett omsubsumerte forholdet fra strl. § 192, 2. ledd til § 192, 1. ledd.”

Slik saken refereres, kan leseren lett misforstå. Forholdet ble regnet som voldtekt til samleie overfor kvinnen, men voldtekt til seksuell omgang overfor mannen. (Omgangen likestilles med samleie bare for den som får en annens penis i munnen, ikke den hvis penis blir tatt i en annens munn.)

På s. 157 nevner forfatteren at en tilsiktet sidevirkning av de strengere strafferammer for overtredelse av straffeloven § 195 om seksuelle overgrep mot barn under 14 år, er at foreldelsesfristen blir lengre. Deretter tilføyer han: ”Fristen regnes fra den dag det straffbare forhold er opphørt (strl. § 68).”

Det følger imidlertid nå av straffeloven § 68 første ledd annet punktum at foreldelsesfristen for overtredelse av straffeloven § 195 og § 196 først løper fra den dagen fornærmede fyller 18 år. Med andre ord kan foreldelse inntre betydelig senere enn det som ellers ville følge av straffeloven § 68 første ledd første punktum.

Forfatteren behandler den nye bestemmelsen om såkalt *grooming* (straffeloven § 201 a) på s. 165-169. (Grooming vil si at gjerningsmannen avtaler møte med et barn under 16 år, og med forsett om å begå handling som nevnt i straffeloven § 195, § 196 eller § 200 annet ledd har kommet fram til møtestedet eller et sted hvor møtestedet kan iakttas.) Som

forfatteren peker på, kan grensen for straffbart forsøk være vanskelig å trekke for en slik overtredelse, som egentlig er forberedelse til andre straffbare handlinger. Forfatteren tar også opp praktiske konkurransespørsmål.

Fremstillingen av reglene om *pornografi* er preget av at den opprinnelige teksten er skrevet for mange år siden. Forfatteren redegjør godt for prinsippavgjørelsen i Rt. 2005 s. 1628, og jeg er enig med ham i at avgjørelsen er ”en åpen og klar bekreftelse på samfunnets endrede syn på grensen mellom lovlig og ulovlig pornografi” (s. 185). Men da er det egnet til å forvirre at Rt. 1978 s. 1111 fortsatt beskrives som en ”grunnleggende avgjørelse om hva som ligger i karakteristikken ’utuktig’” (s. 184).

Det er også overraskende at det (fortsatt) vises til en artikkel fra 1977 som belegg for synet på pornografi ”i våre dager” (s. 182). At det på samme side heter ”[i] dette århundret” om 1900-tallet, viser at kapitlet burde vært skrevet mer grunnleggende om.

I dag er *barnepornografi* en viktigere utfordring for strafferettspleien. Det kan da diskuteres om det er en hensiktsmessig fordeling av forfatterens oppmerksomhet at dette underkapitlet (s. 186-188) får mindre enn halvparten av plassen til ”vanlig” pornografi (s. 182-186). Forfatteren redegjør greit for hovedreglene i § 204 a, men det kunne vært interessant med en nærmere redegjørelse for grensen for det straffbare.

Forfatteren drøfter ikke straffritaksregelen i § 204 a fjerde ledd, som lyder:

”Straffen kan falle bort for den som tar og besitter et bilde av en person mellom 16 og 18 år, dersom denne har gitt sitt samtykke og de to er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling.”

Mens reglene om straffritak på grunn av jevnbyrdighet i alder og utvikling ellers (§§ 195, 196, 200 og 201 a) ikke setter noen aldersgrense, setter § 204 a altså en nedre grense på 16 år. For *seksuell omgang* har Høyesterett fritatt for straff der den yngste var 13 år og den eldste 16 år (Rt. 2003 s. 442). Og der den yngste er 15 år, har vi flere eksempler på at straffritak for seksuell omgang er gitt til 19-åringer (senest i Rt. 2007 s. 40).

Forfatteren har ellers i boken på en konstruktiv måte kritisert forskjellige regler. Her kunne det derfor vært interessant å få hans vurdering av om begrensningene i straffritaksregelen i § 204 a er rimelig hvis den avbildede er under 16 år, men partene er omtrent jevnbyrdige i alder og utvikling. Satt på spissen kan man tenke seg to 15-åringer som med samtykke tar seksualiserte bilder av hverandre. Slik loven og forarbeidene er formulert

(”der den som blir avbildet er over den seksuelle lavalder”),³ er det vanskelig å bruke straffritaksregelen her – men det kan føre til urimelige resultater overfor de aller yngste lovbyrterne.⁴ Selv en ubetinget påtaleunntatelse for brudd på § 204 a kan være tung å ha med seg videre i livet, og den kan tas med på en såkalt uttømmende politiattest etter strafferegistreringsforskriften 20. desember 1974 nr. 4 § 12.

Det kan nok tenkes tilfeller der det ikke er rimelig å fritta for straff selv om partene er jevnbyrdige i alder og utvikling – for eksempel når gjerningsmannen har mange bilder, kanskje av flere forskjellige mindreårige. Det er også naturlig at det skal mer til for straffritak når den avbildede er under 16 år, siden ”lavalderen” her går helt opp til 18 år. Når man først har en slik straffrihetsregel i § 204 a, blir det etter mitt syn likevel underlig at den avgrenses mot de yngste uten hensyn til lovbyrterens alder.

4. Motarbeiding av rettsvesenet

Kapitlet er nyskrevet, og gir en god oversikt over reglene. Som forfatteren fremhever, gir strafferammen i § 132 a hjemmel for ekstraordinære etterforskningsmetoder (petitavsnittet s. 196). Jeg stusser likevel over at det deretter heter (uthevet her):

”Dersom tiltalen gjelder overtredelse av § 132 a under særdeles skjerpene omstendigheter med 10 års strafferamme, har domfelte en ubetinget ankerett til lagmannsretten.”

Når et straffebed hever strafferammen ved særdeles skjerpene omstendigheter, er det den høyeste strafferammen som gjelder ved avgjørelsen av et kompetansespørsmål, uavhengig av om påtalemyndigheten konkret påstår at det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter.⁵ Spørsmålet om ankerett ble tatt opp under lovforberedelsen, men departementet fastholdt at den alminnelige regelen om domfeltes ankerett skulle gjelde.⁶ Det må derfor i saker om forsettlig overtredelse av § 132 a legges til grunn at den domfelte alltid har en ubetinget ankerett til lagmannsretten.⁷

---

³ Ot.prp. nr. 45 (2002-2003) s. 60 jf. s. 55.

⁴ I forslaget til straffeloven av 2005 § 311 fjerde ledd er den samme regelen tatt inn, uten at departementet drøfter om aldersgrensen på 16 år bør opprettholdes. Se Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 526 jf. s. 263 flg. og s. 447-448.

⁵ Rt. 1997 s. 1839. – Jf. Johs. Andenæs, Den prosessuelle betydning av ”særdeles skjerpene omstendigheter”, *Lov og Rett* 1981 s. 557-562 og Hans Kristian Bjerke og Erik Keiserud, *Straffeprosessloven*, 3. utgave, Oslo 2001 s. 1084.

⁶ Ot.prp. nr. 40 (1999-2000) s. 129-130.

⁷ Se straffeprosessloven § 321 tredje ledd og Rt.. 2003 s. 1494.

5. Utpressing

Forfatteren drøfter (s. 366) det klassiske spørsmål om det kan regnes som utpressing om noen ”truer en overtroisk person med å skade ham ved trolldomskunster hvis han ikke betaler et beløp”. Som i tidligere utgaver heter det at man står uten holdepunkter når man skal vurdere om det er rettsstridig å true med noe som ”ligger utenfor det muliges verden”. Jeg vet imidlertid ikke om det er nødvendig å operere med et slikt tilleggsvilkår om at trusselen må gjelde noe som (etter dommerens syn) er mulig.

Det utelukker ikke rettsstrid om man truer med noe som objektivt sett er umulig av grunner som offeret ikke kjenner til. For eksempel truer man med å fortelle offerets arvetante om en hemmelig last som vil medføre at offeret gjøres arveløs, uten å fortelle offeret at tanten allerede kjenner til det hele. Da er det vanskelig å forstå hvorfor en trussel om atferd som ville være rettsstridig *hvis den lot seg gjennomføre*, ikke skal rammes som utpressing. Kommer først en slik sak til myndighetenes kunnskap, kan det virke som spott til skade for offeret om saken henlegges fordi slikt ”ligger utenfor det muliges verden”.

6. Bedrageri

Forfatteren fremholder (s. 390) at den som bedrar en annen for illegal narkotika (§ 270), ikke kan sies å ha utsatt den andre for ”tap eller fare for tap”. Stoffet har ingen legal verdi for den bedratte. Jeg er enig i dét, selv om et slikt bedrageri kan skape et faktisk – og følbart – tap for den som skal selge narkotika på vegne av en annen og ikke kan levere noen salgssum til oppdragsgiveren.

På s. 396 flg. beskriver forfatteren reglene om skattesvik, som subsumeres under ligningslovens regler. Det er praktisk nyttig når han viser til den betydning Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) har for reglene om straff og tilleggsskatt. Om forholdet til reglene om gjentatt straffeforfølgning etter EMKs syvende tilleggsprotokoll artikkel 4 (P7-4) skriver forfatteren (s. 397):

”EMK protokoll 7 artikkel 4 oppstiller et forbud mot dobbeltstraff, og i denne autonome betydningen av begrepet har Høyesterett slått fast at tilleggsskatt er straff. En skattyter kan således ikke først straffes (ved dom eller forelegg) og deretter ilegges tilleggsskatt av ligningsmyndighetene for det samme forhold, eller motsatt. Se Rt. 2000 s. 996 (60 % tilleggsskatt), Rt. 2002 s. 509 (30 % tilleggsskatt) og Rt. 2003 s. 1376 (tilleggsmerverdiavgift).”

Denne gjengivelsen er ikke helt dekkende for Høyesteretts praksis. I Rt. 2000 s. 996 avgjorde Høyesterett i plenum at forhøyet tilleggsskatt på 60 % var å betrakte som straff etter EMK artikkel 6, mens det først var i plenumssakene i Rt. 2002 s. 497 og s. 557 at Høyesterett avgjorde at forhøyet tilleggsskatt sperret for straffeforfølgning (og omvendt). I Rt. 2002 s. 509 ble det avgjort at 30 % tilleggsskatt var *straff* etter EMK artikkel 6, men dét er ikke tilstrekkelig til at saken skal avvises etter P7-4. I så fall må flere andre vilkår også være oppfylt. I Rt. 2006 s. 1409 avgjorde Høyesterett – også i plenum – at ligningsmyndighetenes ileggelse av vanlig tilleggsskatt på 30 % (etter ligningsloven § 10-2 nr. 2 jf. § 10-4 nr. 1 første punktum) rettslig sett ikke dreide seg om *samme forhold* ("offence") som en sak om straff etter ligningsloven § 12-2. Straffesaken mot skattyteren kunne derfor fremmes til tross for at han hadde fått vanlig tilleggsskatt for de samme faktiske forhold.⁸ – Om denne tolkingen av begrepet "samme forhold" vil bli den samme etter EMDs storkammeravgjørelse av 10. februar 2009 i saken Zolotukhin mot Russland, fører det for langt å gå inn på her.⁹

7. Utroskap og korrupsjon

I kapittel 49 behandles *utroskap* (straffeloven §§ 275 og 276). Et typisk eksempel på en handling som i utgangspunktet ville dekkes av straffebudet, er at en tillitsmann eller funksjonær som forhandler på prinsipalens vegne, lar seg bestikke av motparten for å gi denne bedre vilkår. Som forfatteren fremhever (s. 412), følger det nå av straffeloven § 276 a jf. § 275 siste ledd at et forhold som bedømmes som korrupsjon, ikke skal bedømmes som utroskap. Enkelte av eksemplene på "utroskap mot vederlag" som nevnes videre i kapitlet, er likevel beholdt uforandret fra tidligere utgaver, til tross for at disse forholdene nå altså må anses som korrupsjon etter § 276 a.¹⁰

I kapittel 50 gjennomgås de nye reglene om korrupsjon. Forfatteren gir en god oversikt over et viktig og praktisk emne, som er kommet til etter at forrige utgave ble utgitt. (Etter at boken ble trykket i første opplag, avsa Høyesterett i Rt. 2008 s. 1473 en prinsipiell dom om straffnivået ved korrupsjon.)

Forfatteren påpeker at kriteriet "stilling, verv eller oppdrag" er vidt, og at også en kontomedarbeider i prinsippet omfattes – "men praktisk tenkelig er det knapt med

---

⁸ En kort oversikt over problemstillingen er gitt i min kommentar "Dobbeltstraff og sperrevirkning", *Tidsskrift for Strafferett* 2008 s. 236-238.

⁹ Se Fra menneskerettighetsdomstolen, s. 243, i dette nr. av TfS.

¹⁰ Eksempelet på s. 413 med en eiendomsmegler som lar seg bestikke av kjøperen for å sikre denne en rimelig pris, og prosessfullmektigen (s. 416) som lar seg bestikke av motparten til å forsømme klientens tarv.

straffeforfølgning i et slikt tilfelle” (s. 421). Jeg er ikke så sikker på dét. Hvis man bestikker en kontomedarbeider hos en konkurrent til å skaffe konfidensiell informasjon, er det neppe unaturlig å anvende korrupsjonsbestemmelsen mot begge.

Som forfatteren fremholder (s. 424), kreves det ikke at ytelsen er gitt for å påvirke mottakerens beslutning i en sak, eller få ham til å utsette saken. Etter at boken kom ut, er dette standpunktet bekreftet av Høyesterett i Rt. 2009 s. 130.

Forfatteren nevner (s. 428) at strafferammen for grov korrupsjon gir adgang til å bruke kommunikasjonskontroll (jf. straffeprosessloven § 216 a). Det er en god hjelp for brukeren at forfatteren viser til slike prosessuelle konsekvenser av reglene.

8. Heleri og hvitvasking¹¹

Etter forrige utgave har vi fått nye regler om ”selvvasking” (hvitvasking av eget utbytte). Forfatteren redegjør instruktivt for de spørsmålene den nye bestemmelsen i straffeloven § 317 annet ledd reiser, bl.a. om hvordan man skal trekke grensen mot den opprinnelige, straffbare handlingen. Som forfatteren nevner (s. 485), regnes innspart skatt ved overtredelse av skattelovgivningen som utbytte, jf. Rt. 1997 s. 1637.

Kapitlet gir en god redegjørelse for reglene. På s. 492 (petitavsnittet) nevner forfatteren imidlertid at kjøp av hjemmebrent ikke er straffbart. Dette er ikke lenger riktig; se alkoholloven § 8-2 a.

I et avsluttende underpunkt redegjør forfatteren for regler om meldeplikt m.m. etter hvitvaskingsloven av 20. juni 2003 nr. 41. Redegjørelsen er instruktiv og praktisk rettet. – Etter at boken kom ut, er hvitvaskingsloven av 2003 for øvrig erstattet av lov av 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, som trådte i kraft 15. april 2009.

9. Enkelte oppdateringsspørsmål

På s. 222 gjengis Rt. 1926 s. 291, med opplysningen om at ”[a]v veksler *skal* det betales stempelavgift” (uthevet her). Stempelavgift for veksler ble imidlertid avskaffet ved dokumentavgiftsloven av 1975. Det kan vel også diskuteres hvor praktisk viktig dette eksempelet er i dag.

---

¹¹ Jf. også Alf Petter Høgberg og Ulf Stridbeck (red.), *Hvitvasking*, Oslo 2008, som kom ut etter at boken ble trykket i første opplag.

Om datakriminalitet heter det at enkelte ”nye bestemmelser” ble gitt i 1987, og det vises til Straffelovrådets NOU 1985: 31 om datakriminalitet (s. 234). Her finnes det både nyere utredninger og nyere lovbestemmelser.

På s. 268 drøfter forfatteren situasjonen der en fører som mistenkes for promillekjøring, unnviker fra blodprøve. Som forfatteren viser til, har Høyesterett i Rt. 1989 s. 818 fremholdt at det i et slikt tilfelle er tvilsomt hvor langt man kan la usikkerhet om promillens størrelse komme føreren til gode. – Det må fortsatt være et relevant bevismoment at føreren har søkt å unnvike fra blodprøve. Likevel kunne det vært interessant om forfatteren hadde drøftet rekkevidden av avgjørelsen i Rt. 1998 s. 1945. Der avgjorde Høyesterett at prinsippet om at rimelig tvil skal komme siktede til gode, også gjelder for faktum under straffespørsmålet (i den konkrete saken mengden av narkotika).

Forfatteren viser (på s. 344) til skattebetalingsloven av 1952, men den er nå erstattet av lov 17. juni 2005 nr. 67 (som trådte etappevis i kraft 1. januar 2008 og 1. januar 2009). På s. 352 viser forfatteren til bokens s. 37–38; disse sidetallene er blitt med fra tidligere utgaver og stemmer ikke med sidetallene i den foreliggende boken (se s. 330). Et eksempel utenfor strafferetten på at boken kunne vært bedre oppdatert, er henvisningen på s. 442 til jordloven av 1955, som er erstattet av den nye jordloven av 12. mai 1995 nr. 23.

10. Oppsummering

Det er nyttig at forfatteren ikke bare redegjør for *strafferammene*, men også for straffutmålingspraksis – ikke minst om når det kan være grunnlag for å anvende samfunnsstraff. Skal man gå helt ned på detaljplanet, er det fristende å nevne at det for en del lovbrudd, bl.a. enkelte legemsfornærmelser og formuesforbrytelser, er naturlig å vurdere *konfliktråd*. (Etter at boken kom ut, er riksadvokatens rundskriv av 1993 for øvrig erstattet av rundskriv nr. 4 for 2008.)

Hvor lenge bør juridiske fagbøker oppdateres etter at den opprinnelige opphavsmann er gått bort? Det avhenger dels av hvor mye rettsområdet er endret og hvor lang tid som er gått – og ikke minst av hvor god boken var fra starten av. I tillegg kreves det at den som oppdaterer boken, viser en nennsom – men ikke for forsiktig – hånd.

At Johs. Andenæs’ bøker fortjener å bli holdt ved like, krever ingen nærmere begrunnelse. Bøkene har – med god grunn – formet generasjoner av norske jurister.

Når bøker skal oppdateres etter en periode med mange endringer, er det en utfordrende oppgave å skjære ut nok av det gamle – spesielt når den opprinnelige opphavsmannen er borte, slik at den nye forfatteren ikke kan samrå seg med ham.

De delene av teksten som er nye, er stort sett godt skrevet. De nye kapitlene står godt i stil med det opprinnelige innholdet, og oppdateringene glir umerkelig inn – når de er gjennomført. Der boken kan forbedres ytterligere, er særlig ved det som burde tas ut eller endres på grunn av rettsutviklingen. Noen rene overseelser er nevnt ovenfor. I tillegg nevner jeg at det er utmerket at forfatteren illustrerer drøftelsen med statistikk, men flere steder vises det (fortsatt) til Kriminalstatistikken fra 1993.

Den som kjøper denne boken for å få en oppdatert fremstilling av den spesielle strafferetten inkludert formuesforbrytelsene, får et stykke på vei valuta for pengene. Boken er imidlertid ujevn. Som et veikart over strafferetten gir boken alt i alt en god oversikt, men ikke alle endringer i veinettet er fanget opp. Ved en senere revisjon får vi håpe at de blir det.

Til tross for disse kritiske merknadene: *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene* har fortjent et videre liv, og leserne kan fortsatt vende seg til ”Andenæs” når de møter rettsspørsmål innen den spesielle strafferett.